

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Eerola, Petteri; Mykkänen, Johanna

Title: Isänä vankilassa

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Eerola, P., & Mykkänen, J. (2017). Isänä vankilassa. *Haaste*, 17 (1), 12-13. Retrieved from <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12017/isanavankila...>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Isänä vankilassa

Tutkimuksen alustavien havaintojen pohjalta voidaan päätellä, että vanhemmuus voi olla vankilassa oleville miehille tärkeä motivaation lähde rikollisuudesta irtautumiseen.

(Kuva: Riikka Kostiainen)

Esittelemme käynnissä olevan tutkimuksemme ensimmäisiä havaintoja vankilassa olevien isien haastatteluista. Mitä isyys merkitsee näille miehille ja miten se näkyy miesten tulevaisuutta ja vapautumista koskevissa pohdinnoissa?

Yhteiskunta- ja kasvatustieteellisessä tutkimuksessa on viimeisten vuosikymmenten aikana tutkittu paljon isyyttä ja miesten suhdetta omiin lapsiinsa. Siksi nyt tiedetään paljon siitä, millaisia isä tämän päivän miehet ovat. On esimerkiksi osoitettu, että suomalaisessa yhteiskunnassa pienten lasten isien ihanteeksi on noussut sitoutuneeksi isyydeksi kutsuttu vanhemmuus, jota luonnehtii isän tahto olla läsnä lapsensa arjessa, pyrkimys ottaa kokonaisvaltaista vastuuta kasvatuksesta ja lastenhoidosta sekä halu rakentaa lämmin tunnesuhde omaan lapseensa.

Pari vuotta sitten, isänpäivän alla, olimme luennoimassa juuri tällaisesta, monessa mielessä keskiluokkaiseksi, hyväksi tulkittavasta isyydestä. Luentomme jälkeen eräs nuorimies tuli tiedustelemaan, mitä tiedetään vankilatuomiota istuvien miesten isyydestä. Keskustelun edetessä kysyimme, miksi kyseinen teema kiinnostaa häntä. Miehen vastaus yllätti. Hän toivoi aiheesta lisätietoa, sillä hän oli pienen lapsen isä ja "kiven sisässä". Juuri tämän takia hän oli halunnut tulla luennoille. Emme osanneet muuta kuin harmitella ja pahoitella tiedon puutetta vankilassa olevista isistä.

Miehen kysymys jäi kuitenkin vaivaamaan, ja osittain sen virittämänä käynnistimme tutkimushankkeen elämänkriisejä kohdanneiden miesten isyykokemuksista yhdessä Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston, Ensi- ja turvakotien liiton ja muutamien vankiloiden kanssa. Tutkimuksessa keskitytään eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa elävien miesten kertomuksiin

isyydestään. Kaikkia miehiä yhdistää jokin elämään liittyvä kriisi, jonka ratkaiseminen ei ole onnistunut omin eväin tai läheisten tuella. Tutkimuksessa kerättiin aineistoa vankilatuomiota "lusivien" isien parissa (yhteensä 14 haastattelua), ja Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten vanhemmuuteen ja miestyöhön liittyvien tukimuotojen kautta tavoitettujen isien kanssa (yhteensä 29 haastattelua).

Isyys tuo merkitystä elämään

Yksi keskeisimmistä asioista, joista vankilassa olleet miehet puhuivat, olivat tapaamiset lasten kanssa. Ne olivat miehille hyvin tärkeitä, vaikka puitteet vaihtelivat. Siinä missä avovankilassa olevat iloitsivat läheisten kanssa vietetyistä viikonlopuista, "kivitaloissa" tuomiotaan suorittavien kertomuksissa perhetapaamisia värjittivät tapaamiset "pleksin takaa". Muutamat suljetussa vankilassa olevat isät tosin kokivat valvottujen tapaamisten ikkunan erottamana olleen sekä heille että lapsille niin rankkoja ja itkuisia, että he mieluummin kieltäytyivät niistä kokonaan. Näissäkin tapauksissa isät kuitenkin korostivat haluavansa tavata lapsiaan, jos vain puitteet olisivat toiset. Useimmat toivoivat ja odottivat pääsyä avovankilaan, joka mahdollistaisi vapaammat tapaamiset ja puhelimen käytön.

Avovankiloissa elävät miehet kertoivat pyrkivänsä organisoimaan arkeaan niin, että pystyivät pitämään yhteyttä lapsiinsa. Eräs isä kertoi jokailtaisesta juttutuokiosta lapsensa kanssa seuraavasti:

"Mä ite pötkötän sängyssä ja laitan kaiuttimen mahan päällä, kun se parikytä minuuttia saattaa aina kirjaa lukea. Sen huomaa itekin, et vaikka on kuin paska päivä ollu ja hermo kireellä, niin kyllä se aina löysää hermoo, kun se alkaa tavuttamaan Muumipeikkaa sieltä".

Suljetuissa vankiloissa elävillä miehillä ei ollut vastaavanlaisia mahdollisuuksia yhteydenpitoon läheisten kanssa. Silti oma lapsi oli heillä usein ajatuksissa. Vaikka yhteys lapseen onkin katkonaista, vähäistä tai kokonaan katkennut, isyyden voi nähdä toteutuvan eräänlaisena miehen oman identiteetin pohdintana. Myös syyllisyys omasta elämäntilanteesta ja vankilaan joutumisesta nakersi monen mieltä. Eräs haastateltavamme kuvasi olevansa syvästi pettynyt itseensä siinä, että "on hommannu ittesä tänne. Että ois pitäny miettiä varmaan muutaman kerran ennen kun lähti tekemään mitä teki. Tai jättäny tekemättä kokonaan". Isyyden merkitystä haastateltaville kuvasi myös heidän puheensa siitä, kuinka tapaaminen, puhelinsoitto tai kortti kotoa antoi toivoa jaksamisesta "lusia" tuomio loppuun. Myös ylpeys lapsista oli usein käsin kosketeltavaa. Esimerkiksi lasten menestyminen koulussa tai heidän hyvät kaverisuhteensa nähtiin tärkeinä. Eräs haastateltavistamme isistä oli erityisen ylpeä siitä, että jo aikuiseksi varttunut lapsi oli hankkinut korkeakoulutuksen ja valinnut toisenlaisen elämänuran kuin isänsä.

Isyyteen ladattavat odotukset

Kuten alussa kuvasimme, lapsenhoitoon, kasvatukseen ja perhearkeen sitoutuneesta isästä on muodostunut kulttuurisesti arvostettu roolimalli tämän päivän Suomessa. Myös vankilatuomiota istuvat haastateltavat tunnistivat sekä tämän ihanteen että heihin kohdistetut odotukset siitä, millaisia isiä heidän tulisi olla. Miehet kertoivat kokeneensa surua, pettymystä ja häpeää siitä,

etteivät he pysty vastaamaan näihin odotuksiin tai lastensa tarpeisiin. Eräs haastateltava kertoo tästä seuraavasti:

"No ehattomasti heikkous on tämä niinku vankeus- ja rikoskierre, kun se on niin pitkään ollu tai ei oo pystyny olemaan niinku se isä mitä se tarviis se tyttö, eikä oo pystyny kantaa sit vastuuta mikä ois pitäny silloin ottaa".

Myös yhdessä eletyn arjen puute painoi miesten mieltä. Useampi haastateltava kertoi, kuinka "kiven sisään" joutumisessa kadutti eniten se, että ei voi olla läsnä lapsen arjessa, kuulla kuulumisia päivähoidosta tai koulusta tai auttaa kokeisiin lukemisessa. Isät olivat myös tietoisia ja harmissaan sosiaalisesta stigmasta, jonka vanhemman olo vankilassa saattaa lapselle tuottaa:

"Monikin aattelee tietysti et jos on isä linnassa ni lapsetkii on ihan samanlaisia tai tuota ne ei välitä mistään mitään ja kaikki on häiriköitä".

Katse tulevaisuuteen ja kohti vapautumista

Isät korostivat tulevaisuuteen katsomista yhtenä tärkeänä keinona jaksaa vankila-arkea. Tähän kuului myös toive, että nyt istuttava tuomio jäisi viimeiseksi. Miehet kertoivat muun muassa, kuinka "näistä asioista mä ainakin nyt meinasin jäähä jo eläkkeelle" ja kuinka "sit parin vuoden päästä ainakin voi sanoa et en mä oikeesti oo tulossa tänne, et mulla on parempaakin tekemistä". Useat liittivät vapautumiseen myös haaveen mahdollisuudesta olla isänä entistä enemmän läsnä lapsensa elämässä.

Isolla osalla haastateltavistamme oli takanaan useita vankilatuomioita. Monet kertoivat, että myös edellisen tuomion piti olla viimeinen mutta toisin oli käynyt. Miesten tilannetta voikin kuvata hauraana uskona tulevaan, johon sisältyy toive katkaista vankilakierre mutta myös pelko siitä, ettei tämä toive välttämättä toteudu. Vapautumisen jälkeinen kaidalla tiellä pysymisen toiveeseen liittyi myös lapsen huolta isästä:

"Sillä oli hirmu huoli että mitäs jos sä sit joudut uudestaan sinne. Ni mä sit sanoin et mä koitan, koitan kyllä kaikkeni tehdä että en joudu, ni se oli hirmu, et lupaatko, vannotko".

Lopuksi

Isyydellä voi olla jopa keskeinen merkitys vankilassa olevalle miehelle. Isyys voi luoda uskoa tulevaan, sen toivotaan kannattelevan vapautumisen koittaessa. Isyyden tarinat ovat kuitenkin moninaisia. Haastateltaviemme joukossa oli miehiä, joiden yhteys lapsiinsa oli katkennut joko ennen vankilaa tai tuomion suorittamisen aikana. Aina tätä yhteyttä ei ollut missään vaiheessa ollutkaan. Vähäinen yhteydenpito lapseen saattoi olla isän oma päätös tai tilanne, johon vain ajaututtiin. Päätös voi olla myös lapsen tai lapsen huoltajan tekemä. Vanhemman ja lapsen välinen vähäinen yhteys ei kuitenkaan liity lähtökohtaisesti vankilaan, vaan samanlaisia tilanteita voi tapahtua kaikissa perheissä.

Olemme tarkastelleet vankilassa olevien miesten isyyttä heidän kertomiensa kokemusten kautta. Se, miten lapsi isän vankilassa olemisen kokee, on oma juttunsa. Tämä on tärkeä muistaa, sillä isyydessä on kyse ennen kaikkea isän ja lapsen välisestä suhteesta, jossa isällä on velvollisuuksia lasta kohtaan eikä päinvastoin. Alustavien havaintojemme pohjalta voidaan kuitenkin päätellä, että vanhemmuus voi olla vankilassa oleville miehille tärkeä motivaation lähde rikollisuudesta vapaaseen arkeen vapautumisen jälkeen. Tästä näkökulmasta isien perhesuhteiden ylläpito ja heidän vanhemmuuden taitojensa opettelu tukeminen rangaistuksen aikana on tärkeää. Suurimmassa osassa tapauksista – pois lukien esimerkiksi tilanteet jossa rikos on kohdistunut esimerkiksi lapseen tai lapsen äitiin – isien olisi voitava luoda ja ylläpitää sellaista lämmintä suhdetta lapseensa, joka tukisi lapsen kasvua ja kehitystä. Siitähän isyydessä ja vanhemmuudessa on loppujen lopuksi kyse.

Eerola on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa ja Mykkänen yliopistonlehtori Jyväskylän yliopistossa.

Julkaistu 10.3.2017